

Sygn. akt V CSK 499/06

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 kwietnia 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Stanisław Dąbrowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Gerard Bieniek

SSN Grzegorz Misiurek

w sprawie z powództwa K. Spółki Akcyjnej

w K.

przeciwko C. "Ś." Spółce Akcyjnej w P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 4 kwietnia 2007 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 26 maja 2006 r.,

**oddala skargę kasacyjną; zasądza od pozwanej na rzecz strony
powodowej 3.600 (trzy tysiące sześćset) złotych tytułem zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

B. Spółka [...] Spółka Akcyjna w B. domagała się orzeczenia nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym aby pozwana C. „Ś.” Spółka Akcyjna w P. zapłaciła jej kwotę 1.303.883,91 zł tytułem należności z weksła in blanco wystawionego przez pozwaną a indosowanego przez I. Spółkę z o.o. w W. na powódkę.

W dniu 1 października 2003 r. Sąd Okręgowy w K. wydał nakaz zapłaty uwzględniający powództwo.

Po rozpoznaniu zarzutów pozwanej od nakazu zapłaty Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 3 lutego 2004 r. utrzymał nakaz zapłaty w części zasądzającej kwotę 1.302.254,27 zł z odsetkami i kosztami procesu, a w pozostałej części uchylił nakaz i postępowanie umorzył.

Sąd Okręgowy poczynił następujące ustalenia faktyczne. Umową z dnia 29 maja 2002 r. I. Spółka z o.o. zawarła z pozwaną umowę sprzedaży węgla pochodzącego od powódki, zobowiązując się jednocześnie do dokonywania przelewu wierzytelności z tytułu ceny węgla na powódkę w wysokości określonej w fakturach, w terminie 14 dni, a powódka zobowiązała się te wierzytelności przejmować. Wraz z wierzytelnościami na powódkę przechodziło prawo naliczania odsetek, a w przypadku nieterminowej zapłaty przez pozwaną bezpośrednim beneficjentem należności za sprzedany węgiel była powódka. Jako zabezpieczenie płatności pozwana złożyła Spółce I. weksel in blanco wraz z deklaracją wekslową uprawniającą I. do uzupełnienia weksla do kwoty wartości sprzedanego węgla po upływie 7 dni od daty płatności. Prawa z weksla mogły być przeniesione bez zgody pozwanej.

W dniu 29 maja 2002 r., I. przeniosła prawa z weksla przez indos na powódkę. 19 maja 2003 r. powódka wezwała pozwaną do wykupu weksla w dniu 2 czerwca 2003 r. W odpowiedzi pozwana poinformowała powódkę, że aktualne zadłużenie wobec I. wynosi 1.302.354,27 zł i kwotę tę złożyła do depozytu sądowego, gdyż I. poinformowało pozwaną 20 marca 2003 r., że przekazało swoją wierzytelność na rzecz „R. K.” Spółki z o.o. w T., a powódka nie wyraziła zgody na zapłatę należności tej firmie.

Postanowieniem z dnia 7 października 2003 r. Sąd Rejonowy w Ś. zezwolił pozwanej na złożenie kwoty 1.303.883,91 zł do depozytu sądowego. Bezsporne jest, że dokonana została cesja zwrotna wierzytelności przez „R. K.” na rzecz Spółki I.

Sąd Okręgowy uznał, że zgodnie z art. 470 k.c. złożenie do depozytu sądowego jest skuteczne w zakresie spełnienia świadczenia tylko wtedy, gdy było ważne. Samo, zaś zezwolenie Sądu nie przesądza o ważności złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu.

W ocenie Sądu Okręgowego podstawą roszczenia jest zobowiązanie wekslowe pozwanej z weksla in blanco wystawionego przez pozwaną na zlecenie Spółki I. zgodnie z deklaracją wekslową. Uprawniona z weksla jest powódka na którą indosowano weksel w dniu 29 maja 2002 r.

Pozwana nie podniosła zarzutu braku wiedzy o indosie, a wysokość zadłużenia pozwanej z uwzględnieniem dokonanych wpłat wynosi 1.302.254,27 zł. Wypełnienie weksla nastąpiło zgodnie z deklaracją wekslowa do wysokości niezapłaconej ceny za węgiel i na dzień złożenia kwoty objętej sporem do depozytu sądowego pozwana zalegała z zapłatą kwoty objętej zobowiązaniem wekslowym ponad 7 dni.

Roszczenie było zatem wymagalne i wypełnienie weksla nastąpiło zgodnie z deklaracją. Także z umowy z dnia 29 maja 2002 r. wynika, że wraz z przenoszonymi wierzytelnościami przechodzą na powódkę prawa do naliczania odsetek, a powódka jest beneficjentem należności z tytułu dostaw węgla. W ocenie Sądu sformułowanie „beneficjent” należy rozumieć jako uprawniony z tytułu dostaw węgla dla pozwanej. Z treści deklaracji wekslowej jak i umowy z dnia 29 maja 2002 r. wynika wprost kto jest wierzycielem, a zatem nie było w tym zakresie sporu, a więc podstaw do złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego ze skutkami wygaśnięcia zobowiązania zgodnie z art. 470 k.c.

Na skutek apelacji pozwanej Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 24 lutego 2005 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że uchylił nakaz zapłaty i oddalił powództwo. Sąd Apelacyjny uznał, że na dzień uzupełnienia weksla pozwana nie miała zadłużenia, gdyż dokonując wpłaty do depozytu sądowego zwolniła się z

długu, a zatem powódka uzupełniając weksel uczyniła to niezgodnie z deklaracją wekslową.

W wyniku skargi kasacyjnej powódki Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 22 grudnia 2005 r. uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Sąd Najwyższy wskazał, że złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu ma charakter prowizoryczny i nie przesądza o jego prawnej skuteczności w rozumieniu art. 470 k.c. Prowizoryczność tę potęguje fakt, że zgodnie z art. 469 k.c. dopóki wierzyciel nie zażądał wydania przedmiotu świadczenia z depozytu, dłużnik może go odebrać a złożenie do depozytu uważa się za niebyłe. Ocena, czy wątpliwości pozwanej co do tego kto jest jej wierzycielem stanowiły podstawę z art. 467 pkt 3 k.c. do skutecznego złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu nie może nie uwzględniać treści postanowienia Sądu depozytowego. Skoro z postanowienia Sądu Rejonowego wynika, że wypłatę kwoty 1.302.883,10 zł z depozytu sądowego uzależniono od przedstawienia prawomocnego orzeczenia sądu zasądzającego od wnioskodawcy kwotę złożoną do depozytu sądowego, to oddalenie powództwa uniemożliwia powódce odebranie świadczenia, a ponadto pozwana zgodnie z art. 469 k.c. może żądać zwrotu przedmiotu złożonego do depozytu, co prowadzić może do pozbawienia powódki należnego jej świadczenia.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 26 maja 2006 r. oddalił apelację pozwanej. Sąd Apelacyjny stwierdził, że istotą sporu a także zarzutu apelacji sprowadza się do oceny czy powódka wypełniła weksel in blanco indosowany na nią przez I. Spółkę z o.o. zgodnie z deklaracją wekslową i czy w chwili wypełnienia weksla zobowiązanie istniało, czy też jak zarzuca skarżąca wygasło na skutek spełnienia świadczenia w wyniku złożenia go do depozytu sądowego.

Sąd Apelacyjny wskazał, że zgodnie z art. 398²⁰ k.p.c. jest związany stanowiskiem Sądu Najwyższego, że złożenie świadczenia do depozytu sądowego powoduje skutek definitywny w postaci uznania, iż świadczenie zostało spełnione (art. 470 k.c.) dopiero z chwilą, gdy w odrębnym procesie (w razie jego wytoczenia) sąd uzna, że było ono ważne i skuteczne. Do tej chwili (lub do chwili żądania

wydania przez wierzyciela przedmiotu z depozytu zgodnie z art. 469 § 1 k.c.) złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu powoduje tylko skutki tymczasowe.

Tymczasowość skutków złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego dotyczy w szczególności sytuacji określonej w art. 467 pkt 3 k.c. Zgodnie z tym przepisem podstawą złożenia do depozytu jest spór, kto jest wierzycielem. Dłużnik nie jest wówczas uprawniony do rozstrzygania o tym, kto jest wierzycielem uprawnionym do przyjęcia świadczenia. W niniejszej sprawie (zgodnie z treścią sprecyzowanego wniosku) wydanie przedmiotu świadczenia z depozytu sądowego, stosownie do prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 7 października 2003 r., może nastąpić tylko do rąk wierzyciela, który złoży prawomocne orzeczenie sądu zasądzające od wnioskodawcy kwotę złożoną do depozytu sądowego. Powódka nie miała zatem innej możliwości zaspokojenia swego roszczenia jak wystąpienie na drogę sądową. Podstawą zaś roszczenia powódki jest zobowiązanie wekslowe wynikające z weksla in blanco wystawionego przez pozwaną.

W sytuacji zatem, gdy przedmiot świadczenia został złożony do depozytu sądowego na podstawie art. 469 pkt 3 k.c. skutki nie obejmują zakazu wypełnienia weksla in blanco przez jego prawnego posiadacza i dochodzenia praw z weksla na drodze sądowej na podstawie art. 485 § 2 k.p.c. Pozwana nie kwestionowała uprawnień powódki jako indosatariusza, na którego prawa z weksla in blanco przeniosła Spółka z o.o. I. na podstawie art. 11-20 prawa wekslowego i zgodnie z pkt 3 deklaracji wekslowej. Powódka zatem uprawniona była do wypełnienia weksla zgodnie z treścią deklaracji wekslowej z dnia 29 maja 2002 r.

W ocenie Sądu Apelacyjnego pozwana nie wykazała aby weksel został wypełniony niezgodnie z treścią deklaracji, a w szczególności aby w chwili jego wypełnienia nie istniało jej zadłużenie wobec I. Spółka z o.o. z tytułu ceny za zakupiony węgiel do wysokości w jakiej weksel wykupiono, aby opóźnienie w zapłacie ceny nie przekraczało siedmiu dni. Powódka jako indosatariusz wypełniła także kolejne postanowienie deklaracji wekslowej tj. powiadomiła pozwaną z wyprzedzeniem siedmiodniowym o zamiarze wykorzystania weksla. W odpowiedzi na to powiadomienie pozwana sama przyznała istnienie zadłużenia

z tytułu zakupu węgla i określiła wysokość zadłużenia na kwotę 1.302.254,27 zł. W toku procesu pozwana nawet nie twierdziła, iż w stosunku do I. Spółki z o.o. jako remitenta, a następnie indesanta z weksla in blanco, wystawionego w dniu 29 maja 2002 r. miała jeszcze inne zobowiązania z tytułu zakupu węgla.

Powództwo w stosunku do pozwanej jest uzasadnione na podstawie art. 104 w związku z art. 28, art. 47 i art. 48 Prawa wekslowego. Pozwana nie jest zobowiązana do spełnienia świadczenia wobec Spółki z o.o. I., która jako remitent przeniosła na powódkę wszystkie prawa z weksla zgodnie z art. 14 Prawa wekslowego. Pozwana nie jest zobowiązana do spełnienia świadczenia na rzecz C. K. Spółki z o.o. Pomijając ocenę skuteczności przelewu przez I. Spółkę z o.o. wierzytelności przysługującej jej wobec pozwanej z tytułu ceny zakupionego węgla w świetle zakazu cesji (§ 3 umowy trójstronnej o przelew wierzytelność z dnia 29 maja 2002 r., a w konsekwencji naruszenia zastrzeżenia umownego (art. 508 § 1 k.c.) to pozwana w dniu 23 czerwca 2003 r. poinformowana została o cesji zwrotnej na rzecz I. Spółki z o.o. i w toku procesu nie wykazała, aby cesja zwrotna była bezskuteczna.

Pozwana wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w części oddalającej jej apelację w zakresie nieskapitalizowanych odsetek ustawowych, zasądzonych wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 3 lutego 2004 r. od kwoty 1.302.254,27 zł za okres od dnia 3 czerwca 2003 r. do dnia zapłaty. W skardze kasacyjnej podniesiony został zarzut naruszenia prawa materialnego:

- art. 470 k.c. oraz art. 481 k.c. przez przyjęcie, że wierzyciel jest uprawniony do naliczenia odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia za okres, w którym świadczenia po uzyskaniu zezwolenia Sądu Rejonowego w Ś., udzielonego w formie prawomocnego postanowienia z dnia 7 października 2003 r., pozostawało w depozycie sądowym;
- art. 470 w zw. z art. 467 pkt 3 k.c. oraz art. 104 w zw. z art. 28, art. 47 i art. 48 prawa wekslowego przez przyjęcie, że złożenie przez pozwanego świadczenia do depozytu nie było ważne albowiem jego skutki nie obejmują zakazu wypełnienia weksla in blanco poprzez jego prawnego posiadacza i dochodzenia praw z weksla na podstawie art. 485 § 2 k.p.c.

w ostateczności przyjęciu, że powództwo w zakresie dochodzonych odsetek ustawowych jest uzasadnione na podstawie art. 104 w zw. z art. 28, art. 47 i art. 48 Prawa wekslowego.

Podniesiono także zarzut naruszenia przepisów postępowania, a to art. 360 k.p.c. oraz art. 366 w zw. z art. 361 k.p.c. przez przyjęcie, że prawomocne postanowienie zezwalające na złożenie świadczenia do depozytu ma skutki wyłącznie tymczasowe, a o jego ważności i skuteczności rozstrzyga sąd w odrębnym postępowaniu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie jest zasadna. Chybiony jest zarzut naruszenia art. 360 k.p.c. oraz art. 366 w zw. z art. 361 k.p.c. Postanowienia mogą korzystać z powagi rzeczy osądzonej, jednakże dotyczy to wyłącznie postanowień co do istoty sprawy. Postanowienie w przedmiocie zezwolenia dłużnikowi na złożenie przedmiotowego świadczenia do depozytu sądowego nie ma takiego charakteru. Przede wszystkim nie prowadzi ono samo przez się do wygaśnięcia zobowiązania, gdyż skutek prawny w sferze prawa materialnego wywołuje dopiero faktyczne złożenie przedmiotu do depozytu sądowego przez dłużnika i to też warunkowo – zależnie bowiem od tego czy dłużnik nie odbierze przedmiotu świadczenia (art. 469 § 2 k.c.), a także od tego czy złożenie było ważne (art. 470 k.c.), tj. czy wskazana w ustawie przyczyna upoważniająca do złożenia wystąpiła oraz czy świadczenie dłużnika jest zgodne z treścią zobowiązania (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 1970 r., II CR 159/70, OSNCP z 1970 r., nr 11, poz. 209, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2004 r., IV CK 237/03, niepubl., wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 2005 r., I CK 735/04 Pr. Bank. z 2006 r., nr 7-8, str. 6). Skarżąca myli przymiot prawomocności (w sensie materialnym) postanowienia zezwalającego na złożenie do depozytu sądowego z powagą rzeczy osądzonej. Sąd Najwyższy wypowiadał się już w tej kwestii, stwierdzając m.in. w wyroku z dnia 14 lutego 2006 r., II CK 403/05, niepubl.), że w procesie sąd nie tylko może, lecz wręcz powinien badać czy istniały przesłanki materialnoprawne złożenia do depozytu.

Nie są także usprawiedliwione zarzuty skargi kasacyjnej co do naruszenia prawa materialnego. Złożenie przez pozwaną świadczenia do depozytu sądowego nie może być uznane za ważne z dwóch przyczyn. Po pierwsze, na co zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 22 grudnia 2005 r., wniosek pozwanej o zezwolenie na złożenie świadczenia do depozytu sądowego i uwzględniające wniosek postanowienie Sądu Rejonowego zostały tak sformułowane, że przy przyjęciu ważności złożenia świadczenia do depozytu wierzyciel nie miałby szansy na zaspokojenie. Wypłatę złożonej do depozytu kwoty 1.302 883 zł uzależniono od przedstawienia prawomocnego orzeczenia sądowego. Jeżeliby uznać ważność złożenia świadczenia do depozytu sądowego, to trzeba byłoby przyjąć, że zachodzą skutki spełnienia świadczenia (art. 470 k.c.). Spełnienie świadczenia powoduje wygaśnięcie zobowiązania, więc powódka nie miałaby roszczenia o zapłatę. Wobec braku roszczenia powództwo o zasądzenie zapłaty podlegałoby oddaleniu. Z kolei brak wyroku zasądzającego uniemożliwiłby wypłatę wierzycielowi kwoty złożonej do depozytu. Już z tych względów nie można przyjąć, że złożenie do depozytu wywołało skutki jak spełnienie świadczenia.

Po drugie, Sąd Apelacyjny ponownie rozpoznając sprawę ustalił, że nie zachodziła żadna z przesłanek wymienionych w art. 467 k.c., uzasadniających złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego, w szczególności nie było sporu, kto jest wierzycielem. Pozwaną obciążał jednoznaczny obowiązek świadczenia na rzecz powódki, a subiektywna wątpliwość pozwanej co do osoby uprawnionego wierzyciela nie oznacza sporu, o którym mowa w art. 467 pkt 3 k.p.c.

Złożenie przedmiotu świadczenia przez pozwaną do depozytu sądowego nie spowodowało więc skutków spełnienia świadczenia wobec powódki. Pozwana nie spełniła świadczenia mimo wezwania ze strony powódki. Niespełnienie świadczenia w terminie stanowi opóźnienie. Stosownie do art. 481 § 1 k.c. jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Zatem Sąd pierwszej instancji trafnie zasądził odsetki od sumy głównej za czas opóźnienia, a Sąd Apelacyjny nie miał podstaw do uwzględnienia apelacji w tym zakresie.

Z powyższych względów na mocy art. 398¹⁴ k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.